

ВИСНОВОК

**рецензента, доктора педагогічних наук, професора Н.П. Волкової
про наукову новизну, теоретичне та практичне значення**

результатів дисертаційної роботи

Іванової Олени Анатоліївни

**«Формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери
обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів»,
що представлена на здобуття ступеня доктора філософії
зі спеціальності 015 – професійна освіта**

Своєчасність і перспективність проблеми даного дисертаційного дослідження обумовлена соціально-економічними перетвореннями, що відбуваються у сучасному соціумі, які ставлять перед вітчизняною вищою професійною освітою завдання формування конкурентоспроможного й оптимально адаптованого до мінливих умов соціальної дійсності фахівця з високим рівнем виявлення активної професійної позиції. На сьогодні фахівці сфери обслуговування, що функціонально зобов'язані надавати конкретні послуги, мають бути готовими до виявлення активної професійної позиції у діяльності, яка дозволить усвідомлювати нові вимоги споживачів, знаходити способи їх нетрадиційного вирішення, створювати інноваційні способи обслуговування клієнтів, ініціювати й популяризувати послуги у межах різних соціальних середовищ споживачів.

У зв'язку із зазначеним, дисертаційне дослідження Іванової Олени Анатоліївни є цілісним дослідженням у вітчизняній педагогічній науці, яке на науково-теоретичному, практичному та методичному рівнях розкриває проблему формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

Важливість рецензованого дослідження підтверджує й те, що воно відповідає основним напрямкам досліджень науково-дослідної лабораторії інноваційних методів навчання і кафедри інноваційних технологій з педагогіки, психології та соціальної роботи Університету імені Альфреда Нобеля, проведених у межах комплексних наукових тем: „Модернізація професійно-педагогічної освіти в Україні в умовах інтеграції до світового освітнього простору” (державний реєстраційний номер 0112U002287) і „Теоретичні та методичні засади моделювання компетентнісної професійної освіти у контексті євроінтеграції” (державний реєстраційний номер 0717U004331).

Дисертантом чітко визначено об'єкт, предмет, сформульовано мету, гіпотезу й відповідно завдання дослідження, обґрунтовано вибір методів пошукової роботи. Структура роботи відрізняється логічною продуманістю, збалансованістю складових частин і підпорядкована реалізації основних завдань дослідження. Формулювання головних методологічних характеристик роботи є цілком кваліфікованим та виваженим конструктом, який заслуговує на схвалення та має наукову цінність. Не можна оминати увагою й доцільне

обрання методів дослідження, їх відповідність завданням, що вирішувалися у процесі роботи.

Посилює актуальність теми і низка суперечностей, що їх виявила автор дисертації під час дослідження.

З огляду на це актуальність теми дисертаційної роботи О.А. Іванової, поданої на рецензування, сумнівів не викликає.

Зупинимось на конкретних результатах дисертаційного дослідження Іванової Олени Анатоліївни більш детально.

На підставі аналізу філософської, соціологічної та психолого-педагогічної літератури розкрито методологічні і теоретичні засади формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів, державні нормативні документи стосовно організації підготовки фахівців у закладах вищої та передвищої фахової освіти, в яких окреслено основні вимоги до зазначених фахівців; фундаментальні наукові джерела, в яких конкретизовано основні дефініції дослідження, такі як «професійна позиція», «активна професійна позиція», «фахівець сфери обслуговування», «фаховий коледж», «освітній процес», «формування активної професійної позиції у майбутніх фахівців сфери обслуговування», «педагогічна технологія»; наукові розробки щодо формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів; досвід організації підготовки фахівців означеної галузі до професійної діяльності у різних країнах світу.

Автором ґрунтовно визначено зміст основного поняття дослідження, а саме «активна професійна позиція фахівця сфери обслуговування», яка презентована як стійке цілісне інтегративне утворення особистості, що дозволяє фахівцеві сфери обслуговування усвідомлювати й застосовувати власні ресурси для реалізації у професійній діяльності на засадах соціальної спрямованості, креативності, ініціативності, комунікативної компетентності, та усвідомлення необхідності постійного професійного самовдосконалення відповідно до ситуації на ринку праці та розвитку професійної галузі.

Сильною стороною дисертації є обґрунтування структурних компонентів досліджуваного утворення: мотиваційний, соціальний, когнітивно-діяльнісний, комунікативний, особистісно-організаційний, рефлексивний, а також сукупність критеріїв та їх показників: мотиваційний (спрямованість на професію, ставлення до інновацій); знаннєво-діяльнісний (професійні знання з обізнаності в міжнародних стандартах якості; фахові професійні знання); особистісний (самостійність, підприємницька компетентність, комунікативна толерантність, риторична компетентність, ініціативність); рефлексивно-оцінний (рефлексивність, спостережливість), які корелюють з виокремленими компонентами активної професійної позиції фахівця сфери обслуговування. Визначено рівні розвиненості досліджуваного утворення (низький, середній, високий) та розкрито їх зміст.

Оленою Анатоліївною чітко й методологічно впевнено розроблено, науково обґрунтовано й експериментально перевірено на ефективність технологію формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів, яка містить як проблемно-цільовий, методологічний, процесуальний, оцінно-рефлексивний складники її реалізації на концептуальному, процесуально-змістовому, діагностико-результативному етапах. Ґрунтовно представлено наукові підходи (системний, компетентнісний, контекстний, особистісно-діяльнісний, функціонально-маркетинговий) та принципи (соціальної відповідальності, соціальної компетентності, професійної компетентності, інноваційного економічного мислення, свідомого самонавчання, активної неагресивної комунікації, конфліктологічної компетентності) формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування.

Вагомим здобутком Олени Анатоліївни вважаємо той факт, що автором визначено, теоретично обґрунтовано сутність процесуально-дієвого складника технології, який передбачає конструювання цілісного педагогічного процесу, який забезпечує сформованість активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування. У межах визначених дисциплін («Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства», «Основи маркетингу», «Основи психології», «Основи стандартизації», «Етика бізнесу», «Захист прав споживачів», «Соціальна відповідальність та ділове партнерство») актуалізовано суттєво нову інформацію, яку мають засвоїти студенти, збагачено форми та методи організації навчальної та квазіпрофесійної діяльності студентів з метою підвищення рівня сформованості досліджуваної готовності. Окреслено коло можливостей активного самовиявлення студентів у різних формах зовнішньої (позанавчальної) професійної діяльності, зокрема у конкурсних заходах (конкурси професійної майстерності), професійно-презентаційних активностях (волонтерська та промоутерська діяльність), колективних продуктах (взаємодія із іншими студентами та досвідченими фахівцями галузі у межах популяризації та реалізації інноваційних продуктів).

Імпонує детально розроблений і вдало проведений педагогічний експеримент. Проведене дослідження щодо впровадження технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів дозволило позитивно вплинути на результат експерименту. Так, виявлено позитивну динаміку сформованості активної професійної позиції, а саме: відсоток студентів експериментальної групи з високим рівнем змінився від 10,7 до 35,7%. Значно зменшилася кількість майбутніх фахівців сфери обслуговування, які продемонстрували низький рівень (з 54,8 до 11,9%). У студентів контрольної групи позитивні зміни відбулися, проте незначні: високий рівень – з 11,3 до 18,7%, середній – з 36,2 до 46,3%, низький рівень – з 52,5 до 35,0%.

Аналіз результатів вказав на статистично значущу різницю отриманих результатів, підтверджену за допомогою критерію Пірсона χ^2 , що свідчить про безумовну ефективність та достовірність обґрунтованої й експериментально перевіреної технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування у освітньому процесі фахових коледжів.

Узагальнення отриманих результатів дозволило автору констатувати, що мету дисертаційної роботи досягнуто.

Робота має вагоме практичне значення. Розроблено й упроваджено технологію формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів, що може бути покладена в основу моделювання відповідного процесу для студентів освітньо-професійного ступеня «фаховий молодший бакалавр», які навчаються за спеціальністю 076 Підприємництво, торгівля та біржова діяльність та 181 Харчові технології; суттєво оновлено, модифіковано та скориговано зміст навчальних дисциплін «Організація обслуговування в закладах ресторанного господарства», «Основи маркетингу», «Основи психології», «Основи стандартизації», «Етика бізнесу», «Захист прав споживачів», «Соціальна відповідальність та ділове партнерство», а також створено банк методичних розробок за означеною темою.

Здійснена теоретична робота відображена у виступах на всеукраїнських та міжнародних науково-практичних конференціях та 19 наукових працях, з них – 7 статей у наукових фахових виданнях, 2 статті у зарубіжному виданні, 10 статей і тез доповідей у збірниках матеріалів конференцій. Кількість, оформлення та зміст цих публікацій відповідає висунутим вимогам щодо оприлюднення результатів дослідження.

На підставі висвітленого констатуємо, що всі завдання дослідження автором ретельно вирішено, його результати ґрунтовно перевірені достовірними сучасними методами дослідження; всі положення роботи якісно аргументовані й підкріплені посиланнями на відповідні джерела; висновки, представлені у дисертації, свідчать про цілісність і логічну завершеність дослідження та відповідають поставленим завданням. Дисертація написана досить грамотно й оформлена згідно вимог «Порядку присудження наукових ступенів і присвоєння вченого звання старшого наукового співробітника». Важливу роль у досягненні мети роботи відіграють змістовні додатки, укладені автором.

Поряд із вказаними позитивними сторонами рецензована робота містить певні моменти дискусійного характеру, а саме:

1. Не можна не відзначити той факт, що робота переобтяжена загально-теоретичними міркуваннями автора. Це стосується параграфу 1.1, 2.2. Щодо авторських думок в контексті предмету дослідження, то їх, на жаль, бракує.

2. Вважаємо за доцільне наданий авторкою аналіз способів виявлення активної професійної позиції для фахівців сфери послуг різного соціального рівня представити у вигляді таблиці.

3. На наш погляд посилення потребує авторська позиція щодо вибору компонентів активної професійної позиції для фахівців сфери послуг різного соціального рівня (п. 1.3).

4. У п. 2.1. авторка здійснила аналіз досвіду підготовки фахівців для сфери обслуговування у вітчизняних та зарубіжних фахових коледжах. Вважаємо за необхідне зупинитися на тому, які саме здобутки науковців стали в нагоді під час розробки технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

5. Вважаємо за необхідне доопрацювання опису методологічних підходів технології формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

6. На жаль, незрозумілими залишилися напрями оновлення змісту навчальних дисциплін з метою формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування. На наш погляд доцільно представити зміст оновлення з кожної навчальної дисципліни.

7. Автором презентовано розмаїття діагностичних методик. Проте, на жаль, незрозуміло, яким чином дисертантка співвідносила отримані дані та виходила на вказані рівні сформованості активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування.

8. На наш погляд, робота має містити додатки, які демонструють комплекс навчально-методичних матеріалів для забезпечення формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів.

9. Не можна не відмітити, що в роботі загальні висновки не співвідносяться із поставленими завданнями дисертаційного дослідження.

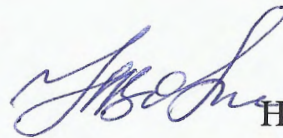
10. Потрібно зауважити, що автору не вдалось цілком уникнути стилістичних та граматичних огріхів, які мають місце в тексті рукопису. Потребують опрацювання й таблиці.

Втім, висловлені зауваження не применшують цінності дослідження. В цілому, дисертаційна робота Іванової Олени Анатоліївни безсумнівно є самостійним і цілком завершеним результатом наукових пошуків зрілої дослідниці, відзначається безперечною актуальністю важливої та значущої проблеми професійної освіти, містить значні наукові доробки, нові, раніше незахищені наукові положення. У зв'язку із вищенаведеним вважаю, що дисертаційна робота О.А. Іванової «Формування активної професійної позиції майбутніх фахівців сфери обслуговування в освітньому процесі фахових коледжів» за актуальністю, новизною теоретичних результатів, високим рівнем проведених досліджень відповідає вимогам Наказу Міністерства освіти і науки

України № 40 від 12 січня 2017 р. (zareєстрованого в Міністерстві юстиції України від 03 лютого 2017 р. за № 155/30023) та пп. 9-18 «Порядку проведення експерименту з присудження ступеня доктора філософії» (затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 6 березня 2019 р. № 167), може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій раді на здобуття ступеня вищої освіти доктора філософії зі спеціальності 015 – Професійна освіта (за спеціалізаціями).

Рецензент:

доктор педагогічних наук, професор,
завідувач кафедри інноваційних технологій з
педагогіки, психології та соціальної роботи
ВНЗ «Університет імені Альфреда Нобеля»

Н.І. Волкова

ПІДПИС ЗАСВІДЧЕНО
НАЧАЛЬНИК ВІДДІЛУ РОЗВИТКУ ПЕРСОНАЛУ
ТА ЕЛЕКТРОННОГО ДОКУМЕНТОБІЛІТТЯ

О.О. РУБАН

